

ความเป็นมาของปัญหา

ภายหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนเริ่มมีความสนใจทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นหลังจากที่ตอ้งยอมรับสภาวะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทย ๆ มาเป็นระยะเวลาจนถึง 40 ปีเศษ ความรู้สึกตื่นตัวทางการเมืองนี้เริ่มมาจากการที่นิสิตนักศึกษาและประชาชนเรียกร้องให้รัฐบาลในสมัยนั้นประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ขอความที่บุคคลกลุ่มนี้นำมาเป็นคำขวัญเพื่อเรียกร้องและตอรองกับรัฐบาลก็คือ "ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่เดิมให้แก่อราษฎรทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใดโดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจสิทธิขาด และโดยไม่มีฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร" ซึ่งเป็นข้อความที่นำมาจากพระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสละราชสมบัติ ข้อความตอนนี้เป็นแรงบรรดาลใจใหญ่เขียนตอการศึกษาค้นคว้าที่มา แนวความคิด และเหตุการณ์ที่เป็นที่มาของข้อความดังกล่าว

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์องค์สุดท้ายในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตลอดระยะเวลาที่พระองค์เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติแม้ว่าจะเป็ระยะเวลาเพียง 9 ปี แต่เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญมากในประวัติศาสตร์และการเมืองของไทย เพราะเป็นระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวตอระหว่างระบอบการปกครองในแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และประชาธิปไตย ซึ่งมีเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ ๆ ที่มีอิทธิพลตอระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทยตอมามาก ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้ว ถึงแม้ว่าพระราชกฤษฎีกาจะปกครองประเทศโดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด มีสภาผู้แทนราษฎร มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ฯลฯ แต่ก็ปรากฏารูปแบบการปกครองของคณะราษฎรเป็นประชาธิปไตยแต่ในคานินิตินัยเท่านั้น แต่โดยพฤตินัยแล้ว คณะราษฎรยังคงดำเนินการผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้เฉพาะในหมู่มคณะของคนเท่านั้น ประชาชนมิได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและการปกครองประเทศและตัดสินใจปัญหาสำคัญ ๆ อย่างแท้จริงเลย พระ-

บาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องนำสถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามาเป็นฐานศูนย์กลางอำนาจ เพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปในแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์ถึงสภาพการขัดแย้งทางการเมืองและการปกครองระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร เริ่มต้นจากความแตกต่างทางด้านแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย พฤติกรรมทางการเมืองที่คณะราษฎรมุ่งกีดกันผู้อื่นให้พ้นไปจากวิถีทางของตนด้วยการปราบปรามผู้ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับคณะราษฎรอย่างรุนแรง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงต้องทรงเสวยทุกข์เกี่ยวกับทางการเมืองเพื่อเห็นวรั้งให้คณะราษฎรดำเนินการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ แต่คณะราษฎรมีความคิดว่าความพยายามของพระองค์นั้นเพื่อหันกลับไปสู่ระบอบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกครั้งหนึ่ง คณะราษฎรจึงดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการจำกัดพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ และการกระทำต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการกระทบกระเทือนถึงพระราชฐานะขององค์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงขันติธรรมอย่างสูงไม่ทรงสามารถที่จะรับสภาพเช่นนั้นได้ พระองค์ทรงโคตรงสละราชสมบัติ ซึ่งการสละราชสมบัติครั้งนี้เป็นประวัติกาลครั้งสำคัญต่อระบอบการปกครองของไทยอย่างมาก

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่า

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของพระมหากษัตริย์ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนอุปสรรคในการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวยังไม่สามารถจะทรงสถาปนากการปกครองในระบอบรัฐธรรมนูญใดตามพระราชประสงค์

2. เพื่อศึกษาแนวความคิดในการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย เป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเหตุการณ์

ทางการเมืองตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประกาศสละราชสมบัติ

3. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและพฤติกรรมทางการเมืองของคณะราษฎรเมื่อคณะราษฎรสามารถเปลี่ยนแปลงการปกครองได้สำเร็จแล้ว ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในฐานะองค์ประมุขของประเทศและคณะราษฎร

4. เพื่อศึกษาถึงความแตกต่างทางแนวความคิดทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร ตลอดจนวิธีการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของคณะราษฎร

5. เพื่อศึกษาถึงสภาพของพระราชฐานะของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

6. เพื่อศึกษาถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นประมุขของประเทศในระบบประชาธิปไตย

7. เพื่อศึกษาถึงบทบาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในการที่ทรงช่วยประคับประคองการเปลี่ยนแปลงการปกครองในช่วงหัวเลี้ยวหัวต้อให้ดำเนินไปได้ด้วยความสงบราบคาบปราศจากการเสียเลือดเนื้อของคนไทยด้วยกันเอง ตลอดจนการที่พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและช่วยเหลือในการปกครองในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของประชาชนโดยตรง และทรงพยายามที่จะให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

8. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุของการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนบทบาทของรัฐบาลในการของพระนี้ประนอมต่อองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและผลของการสละราชสมบัติในครั้งนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยนี้

1. ทำให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับการวางรากฐานทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และภายหลังที่คณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการ

ได้สำเร็จแล้ว

2. ทำให้เข้าใจทัศนะของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง รวมทั้งพระราชปณิธานในอันที่จะสถาปนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคงและดำเนินไปในแนวทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

3. ทำให้เห็นบทบาทและพฤติกรรมของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองว่ามีความตั้งใจที่จะนำการปกครองในระบบประชาธิปไตยมาใช้ในการปกครองประเทศ และบุคคลเหล่านี้ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่อย่างไร

4. ทำให้ทราบปัญหาพื้นฐานทางการเมืองของไทยที่สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจในปัญหาทางการเมืองในสมัยปัจจุบันได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

5. วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นแหล่งที่รวบรวมข้อเท็จจริงและข้อวินิจฉัยที่น่าเชื่อถือได้ ฉะนั้นจึงเป็นที่คาดหวังว่าอาจจะเป็นงานวิจัยที่จะใช้เป็นอ้างอิงในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ รวมทั้งเป็นแนวทางใหญ่ที่สนใจใฝ่ใคร่ในเรื่องที่สืบเนื่องกันต่อไป เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การค้นคว้าวิจัยทางสาขานี้กว้างขวางขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้จะเริ่มต้นตั้งแต่การปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนกระทั่งถึงการประกาศสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยจะครอบคลุมหัวข้อวิเคราะห์ออกเป็นบท ๆ ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงการพัฒนาทางการเมือง แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยและการสร้างสถาบันทางการเมืองตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจนถึงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

บทที่ 2 กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงการปกครอง ศึกษาการรวมกลุ่มของคณะราษฎร เป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แผนการปฏิบัติและการดำเนินการเปลี่ยนแปลงการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง ตลอดจนเหตุการณ์ทางการเมืองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

บทที่ 3 ศึกษาถึงการวางเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม ตั้งแต่แนวความคิดของหลวงประดิษฐมนูธรรมเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจ การวินิจฉัยของคณะรัฐมนตรี และพระบรมราชวินิจฉัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตลอดจนผลการข้อแย้งในการวางโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ

บทที่ 4 วิเคราะห์ถึงความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร เริ่มจากแนวพระราชดำริเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพฤติกรรมการเมืองที่แสดงถึงความตองการผูกขาดอำนาจทางการเมืองของคณะราษฎร เช่น การกำหนดระยะเวลาของสมาชิกประเภทที่ 2 การออกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลพิเศษ พระราชบัญญัติจัดการป้องกันรักษารัฐธรรมนูญ การไม่อนุญาตให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

บทที่ 5 กล่าวถึงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชอำนาจในการยับยั้งพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ และพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในการที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการวินิจฉัยปัญหาที่สำคัญ ๆ ของประเทศ หรือเป็นกลุ่ดแห่งอำนาจที่จะเห็นยวรั้งการกระทำของคณะราษฎร นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงพระราชฐานะของพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในสายตาของคณะราษฎรและประชาชน

บทที่ 6 กล่าวถึงการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เริ่มตั้งแต่พระราชดำริในการจะสละราชสมบัติ บทบาทของรัฐบาลในการขอประนีประนอมต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการวิเคราะห์การสละราชสมบัติครั้งนี้

ในบทสรุปจะได้อธิบายถึงลักษณะของการขัดแย้งระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและคณะราษฎร ตลอดจนผลของการขัดแย้งครั้งนี้ต่อระบอบการปกครองประเทศไทยต่อมา

วิธีการดำเนินการวิจัยและถอดทึ่ไข

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้อาศัยหลักเกณฑ์การค้นคว้าโดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) มาอ้างอิง และเสนอรายงานแบบพรรณาวิเคราะห์ (Analytical Discription) ยึดหลักการค้นคว้าทั้งด้านตัวบทกฎหมาย (Legal Approach) และวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ทั้งนี้โดยอาศัยหลักฐานจากหลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) และหลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources)

หลักฐานชั้นต้น ได้แก่เอกสารของทางราชการ เช่นบันทึกของกรมเลขาธิการ รายงานการประชุมอภิรัฐมนตรีสภา เสนอบคิสภา สภากรรมการองคมนตรี เอกสารส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาคำรงราชานุภาพ จดหมายโต้ตอบ แนวพระราชดำริ พระคำริและความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้อง รายงานการประชุม คณะรัฐมนตรี รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร หนังสือพิมพ์รวมสมัย และบันทึกของ ผู้ที่ร่วมในเหตุการณ์ครั้งนั้น รายงานทางการทูต ซึ่งเอกสารเหล่านี้เก็บรักษาไว้ที่กองจดหมายเทศาภิบาล กรมศิลปากร สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี หอสมุดรัฐสภา สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ กองประวัติศาสตร์กระทรวงกลาโหม กองประวัติศาสตร์ทหารเรือ ตลอดจนหอสมุดต่าง ๆ

หลักฐานชั้นรอง ส่วนใหญ่ได้จากวิทยานิพนธ์ หนังสือบันทึกเหตุการณ์ ชีวประวัติของบุคคลที่มีบทบาทในเหตุการณ์นี้ บทความในวารสารที่ผู้ทรงคุณวุฒิใคคนควาเขียนวิพากษ์วิจารณ์ไว้ การศึกษาค้นคว้าเอกสารเหล่านี้ได้จากหอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดประจำคณะอักษรศาสตร์ หอสมุดประจำคณะรัฐศาสตร์ หอสมุดและห้องสังคมศึกษา โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน

อนึ่งการศึกษางานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเอกสารอยู่มาก เนื่องจากเอกสารที่จำเป็นสำหรับการวิจัยบางส่วนขาดหายไป ทั้งนี้อาจจะสืบเนื่องมาจากเอกสารที่ขาดชำรุดไปตามกาลเวลาเพราะการเก็บรักษาที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชา เอกสารบางส่วนหน่วยราชการที่เก็บรักษาเอกสารเหล่านั้นไม่อนุญาตให้เขาค้นคว้า และจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รักษาเอกสารเหล่านี้ได้ทราบว่าเอกสารภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองบางส่วน

ได้ถูกทำลายไปแล้วเนื่องจากคำสั่งของผู้มีอำนาจในสมัยนั้น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์บางฉบับที่โคตตีพิมพ์เรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยนั้น รัฐบาลได้มีคำสั่งให้เก็บทำลายไปตั้งแต่ระยะเวลานั้น จากข้อจำกัดในเรื่องเอกสารที่ตกลงมาแล้วนี้ ผู้เขียนจึงจำเป็นต้องใช้เอกสารจากรายงานทางการทูตหรือเอกสารชั้นรองมาประกอบการวิเคราะห์ แทนซึ่งอาจจะทำให้การตีความในปัญหาบางอย่างคลาดเคลื่อนไปได้

อักษรย่อที่ปรากฏในเชิงอรรถ

การใช้อักษรย่อในเชิงอรรถมีตามลำดับดังนี้

กคช.	หมายถึง	กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
ร.5,ร.6,ร.7	"	เอกสารในรัชการที่ 5 รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
บ.	"	เอกสารแผนกเบ็ดเตล็ด
รล.	"	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรมราชเลขาธิการ
ม.	"	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย
สบ.	"	เอกสารสวนพระองค์
สบ. 2	"	เอกสารสวนพระองค์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ
มธ.	"	เอกสารที่เก็บไว้ที่สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
F.O.	"	คือเอกสารจาก Great Britain Foreign Office ซึ่งเก็บรักษาอยู่ที่สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์